

KORTVERSION

Vattenkraft ska miljöprövas

- Många ägare av dammar, kvarnar och vattenkraftverk upplever en stark oro inför kraven att miljöpröva sina anläggningar, enligt miljöbalken. Ett regleringsbrev från staten till länsstyrelserna har aktualiserat frågan.
- Utöver detta kommer EU:s vattendirektiv som ska vara uppfyllt 2027. I vattendirektivet talas om en god vattenstatus och en hög biologisk mångfald i europeiska vattendrag.
- Processerna för att söka tillstånd är både dyrbara och komplicerade. Privatpersoner kan tvingas betala stora summor bara för ansökningar. Därtill kommer kostnader för miljöförbättringar av kraftverken, som kan handla om att skapa bättre vandringsleder för fiskar.
- Smålandsposten har talat med många oroliga kraftverksägare. Vissa vill inte öppet gå ut och berätta om sin verksamhet. De är rädda för tillsyn och vilka konsekvenser det kan få.
- Andra kraftverksägare vill väcka politikerna och pekar på vattenkraftens betydelse när Sverige ska ställa om och bli ett fossilfritt land. Huvudfrågan är om den småskaliga vattenkraften har någon framtid.

Redaktör:
Johan Persson
0470-77 06 02
E-post:
inblick@smp.se

Alltid senaste nytt!
Smp.se

VATTENKRAFT DEL 1: SVÅR PRÖVNING FÖR SMÅ PRODUCENTER

Branschen för småskalig vattenkraft står i det närmaste still. Ingen vågar satsa och investera i ett läge då vattenkraften är utsatt för nya miljöprövningar. För en enskild ägare kan en tillståndsprocess bli dyrt. Flera miljoner kronor.

Miljökämpen som blev miljöbov

DIÖ/ÄLMHULT

För några år sedan fick Göran Widing Älmhults kommuns miljöpris. I dag betraktas han som miljöbov av andra myndigheter.

– Attityden till vattenkraften har ändrats radikalt. Tidigare applåderades man och fick investeringsstöd.

Göran Widing, som till professionen är elektriker, började med småskalig vattenkraft 1980.

Sedan många år tillbaka ägnar han all sin tid åt vattenkraften. Han har 14 anläggningar från Vetlanda i norr till Karlshamn i söder. De flesta finns i vattendragen i Kronobergs län. Den totala årliga produktionen ligger på 18 miljoner kilowattimmar. Kraftverken varierar i storlek, från 70 till 550 kW i effekt.

Han vill se en fortsatt satsning på vattenkraft. Därför har han även ansökt om att få köpa in Växjö kommuns kraftverk i Hanefors, utanför Ingelstad. Kraftverket har legat i träda sedan 2014.

Göran Widing visar upp sitt kraftverk i Diö, en av fem anläggningar i Älmhults kommun. Den ligger mitt i byn och den el som produceras beräknas försörja runt 200 villor. En jämförbar solcellsanläggning som ger lika mycket energi skulle vara 5 000 kvadratmeter stor.

– Anläggningen här i Diö går i princip året om. Sommartid stänger jag kanske av den under några helger, säger Göran Widing.

Tidigare var all industriell verksamhet i Diö beroende av vattenkraften. Man byggde en konstgjord sjö, Saganässjön, strax in-

"I bästa fall hamnar en tillståndsprocess på runt 500 000 kronor för en anläggning."

GÖRAN WIDING
GW Kraft AB

till kraftverket. I Diö har det funnits vattenkraft sedan 1600-talet. Bland annat fanns ett järnverk i byn. Vattnet har bidragit med elproduktion sedan 1903.

Om anläggningen ska miljöprövas i Diö är oklart. Göran Widing följer noga utfallet i resten av länet och han hoppas innerligt på förenklade regler. Som det är i dag riskerar han långa och komplicerade juridiska processer som kan bli mycket kostsamma.

– I bästa fall hamnar en tillståndsprocess på runt 500 000 kronor för en anläggning.

– Jag tycker att jag gör en samhällsnytta genom att bidra med närproducerad energi i liten skala. Tidigare betraktades jag som miljökämpe. 1995 fick jag Älmhults kommuns miljöpris. Nu ses jag som miljöbov.

Göran Widing betonar att han inte är emot miljöförbättringar av sina anläggningar. I första hand handlar det om att skapa bättre vandringsleder för fiskar. Däremot finns inte så mycket hotade fiskarter som söker sig upp i dessa

vattensystem. Det kan röra sig om en och annan ål.

– Det ska vara rimliga åtgärder och det går att lösa, säger han.

Göran Widing tycker att myndigheterna, som länsstyrelsen och havs- och vattenmyndigheten, har alldeles för starkt fokus på biologin. Energiförsörjning, kultur och historia är också viktiga intressen som måste vägas in.

– Klarar man inte miljöanpassningar sägs det att området ska återställas till ursprungsmiljö. I så fall handlar det om att tömma hela Saganässjön. Jag undrar vad sommarstugeägarna skulle tycka om det. Det skulle bli en pöl kvar med en liten fåra. Och hur denna ursprungsmiljö ser ut är det egentligen ingen som vet.

Göran Widing gör en jämförelse med Gamla Stan i Stockholm. Gamla kulturmiljöer som knappast lever upp till dagens krav på byggnadsstandard och miljöanpassningar. Skulle man plötsligt där kräva att husägarna kan uppvisa tillstånd över de äldre miljöerna?

Den småskaliga vattenkraften har stor betydelse i elområde 4, där Småland ingår, poängterar Göran Widing. Om dessa anläggningar ska avvecklas måste de ersättas med något annat.

Sverige har kanske Europas bästa vatten. Därmed uppfyller man redan viktiga delar i EU:s vattendirektiv, konstaterar Göran Widing. Men nu är det upp till politikerna i riksdagen att sätta ned foten och ta ut vägriktningen, menar han. Det måste ske en kompromiss mellan olika intressen.

– Vi kommer att träffa

Elproduktionen från anläggningen i Diö

riksdagspolitiker från alla partier.

Den så kallade Vattenverksamhetsutredningen ska behandlas av riksdag och regering i september. Då kommer förslaget upp om förenklade regler vid tillståndsprövning, som Göran Widing efterlyser.

TEXT
JAN BÅRTÅS
jan.bartas@smp.se
0470-77 06 16

FOTO
LARS-GÖRAN RYDQVIST
lars-goran.rydqvist@smp.se
0470-77 06 76

PÅ WEBBEN

Se mer på smp.se

är inte så stor, men försörjer ändå runt 200 villor i byn. Göran Widing hoppas kunna få fortsätta.

FOTO: LARS-GÖRAN RYDQVIST

Intressen krockar när vattenkraften prövas

Det råder en svåröslig konflikt mellan miljöanpassning, kulturmiljöer och småskalig vattenkraft som ställs på sin spets genom EU:s vattendirektiv.

Vilka intressen ska väga tyngst? Att fiskar får bättre vandringvägar i våra vattensystem och att den biologiska mångfalden värnas?

Eller värnandet av historiska och kulturella miljöer, där vattenkraften har en given historia i länets utveckling sedan urminnes tider?

De små vattenkraftverken fick redan under 1600-talet en betydande roll i länet. Kvarnar, sågar och lokal produktion var helt beroende av de lokala vattenfallen som utnyttjades för ändamålet.

Under industrialiseringen på 1900-talet byggdes kraftstationer upp och bidrog till att landsbygden kunde elektrifieras.

Många av dessa gamla kraftverk har övergivits. En del är dock fortfarande igång och det har även på senare tid skett nysatsningar. När samhället ska

lämna fossilberoendet riktar blickarna mot sol, vind, vatten och biomassa. Vattenkraften är en viktig energikälla för Kronobergs län. År 2013 stod den för 227 GWh. Att jämföra med vindkraftens 11 GWh och solenergin 0,1 GWh.

Staten har uppmuntrat småskaliga energialternativ. Investeringsstöd har getts och 2003 kom elcertifikaten, vilket innebär ekonomiskt stöd för att öka användningen av förnybar el.

Därmed sker nu en tyd-

lig krock i intressena när EU:s vattendirektiv ska genomföras. Länsstyrelserna har fått regleringsbrev, vilket innebär att de ska intensifiera miljöprövningar av vattenkraften. Tre domslut från mark- och miljödomstolen slår också fast att gamla tillstånd för dessa anläggningar inte är giltiga.

Gamla dammar, kvarnar och vattenkraftverk ska ses över av tillsynsmyndigheterna och prövas enligt miljöbalken. Äldre tillstånd tycks inte gälla längre, i stället ska nya, hårda-

re miljökrav ställas. Det blir den enskilde kvarnägaren eller vattenkraftsägaren som får bekosta åtgärderna som ofta följs av en lång och dyrbar tillståndsprocess.

Kan inte ägaren genomföra de miljöåtgärder som åläggs ska anläggningen rivras ut och återställas till ursprungligt skick. En insats som kan bli mycket dyrbar.

Nästa sida: Älvräddarna vill avveckla

FAKTA

Vattendirektivet togs i bruk 2000

EU antog Vattendirektivet 2000. Målet är att skapa god vattenstatus, förbättra vattenkvaliteten och miljöarbetet kring vattendragen. Det handlar om att minska föroreningar och få en hållbar vattenanvändning. Direktivet framhåller vikten av förebyggande arbete, som skydd mot översvämningar och torka. Ekosystemen ska värnas, även våtmarker. Vattendirektivet är sedan 2004 inskrivet i svensk lag.